

SAMENWERKINGSVERBANDEN
SCHieten ALS PADDENSTOELEN
UIT DE GROND

Burger neemt heft in eigen handen

Cohousingverbanden, energiecoöperaties, zelfplukboerderijen: het aantal burgercollectieven in Vlaanderen groeit als nooit tevoren. De Vlaming wacht niet meer op de overheid, de zuil of de markt om het voor hem te regelen. Dankzij het internet en smartphones zijn de communicatiekosten marginaal en worden best practices in geen tijd omgezet in draaiboeken.

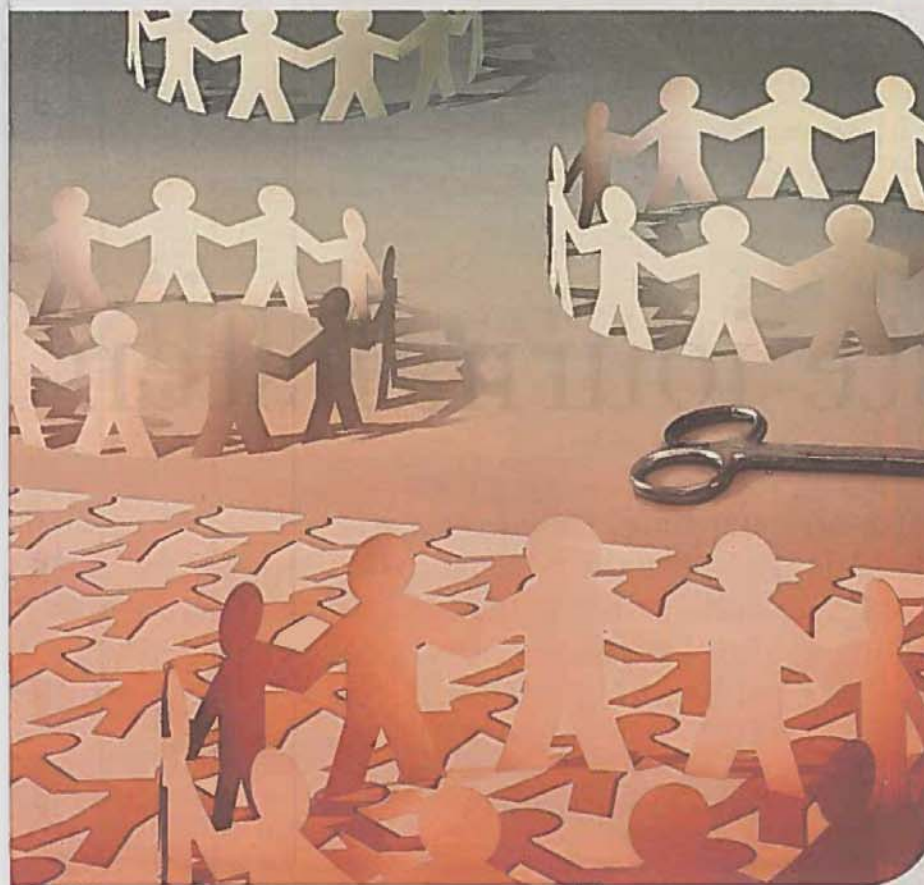
VAN ONZE REDACTEURS
JAN-FREDERIK ABBELOOS
PETER DE LOBEL
BRUSSEL | Gezinnen die samenwonen in een vast cohousingverband, die samen een energiecoöperatie oprichten, die een zelfplukboerderij oprichten of een LETS-café. Als u de indruk hebt dat dergelijke burgerinitiatieven steeds vaker opduiken, bent u niet verkeerd. Het aantal burgercollectieven is sinds 2008 spectaculair gestegen, toont het eerste inventariserende onderzoek door denktank Oikos, samen met de universiteit van Utrecht. Sinds 2008 is het aantal nieuwe burgerinitiatieven almaar toegenomen. Daar waar tussen 2000 en 2008 jaarlijks zo'n viertal initiatieven het licht zag, waren dat er

in 2014 al 48. Alles samen telden de onderzoekers 480 burgercollectieven, verdeeld over tien sectoren. Voeding, wonen, energie, deeleconomie, milieu en duurzaamheid zijn de belangrijkste. 'En deze inventaris is slechts een begin en zeker een onderschatting', oordeelt Dirk Holemans van Oikos. 'Maar toch is hij ruim genoeg om de trend te zien.' Zelfs als de stijging van de stijging afneemt, mag de komende jaren nog een sterke toename worden verwacht. Voor alle duidelijkheid: een burgercollectief is iets anders dan een discussieclub, een sportvereniging of een Facebook-groep, hoe waardevol die ook mogen zijn. Om in de inventaris te komen moet het gaan om projecten op langere

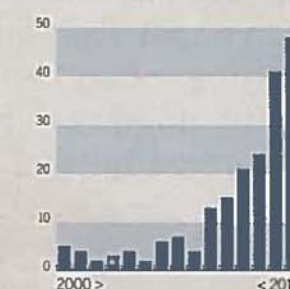
termijn, opgestart door burgers en waarin zij ook aan het roer zitten. Steun van de overheid of marktspelers mag, maar burgers moeten de bovenhand hebben.

Crisis als turbo

De meest voorkomende initiatieven zijn voedselteams (182), transitiegroepen (65) en LETS-groepen (43). Met andere woorden voedsel rechtstreeks van de landbouwers naar de consument brengen, de transitie naar minder olieconsumptie inzetten en goederen en diensten ruilen - LETS staat voor 'local exchange trading system'. Dat geeft een beeld van vooral ecologische groepen en initiatieven. De selectie werd gemaakt door een onderzoekster van de Utrechtse Universiteit, zegt Hole-

Jaarlijks aantal
nieuwe burgerinitiatieven

© Rhonald Blommestijn

DS-Infografiek | Bron: Oikos

'Mensen hebben het gevoel dat het huidige financiële systeem, maar ook het voedselsysteem, niet duurzaam is. De euro, bestaat die morgen nog wel?'

mans. 'Zij is vertrokken van de vraag waar er initiatieven ontstaan in de ruimte waar staat en markt het laten afweten.' Volgens hem zijn er twee grote verklaringen. Vooreerst de psychologische tik die de financiële crisis heeft uitgedeeld, die werkte als een turbo. 'Mensen hebben het gevoel dat ze de zaken in eigen handen moeten nemen omdat het huidige financiële systeem, maar ook het voedselsysteem, niet duurzaam is. De euro, bestaat die morgen nog wel?' De tanende macht van de klassieke 'zuilen' speelt zeker ook een rol, maar vooral de crisis is goed zichtbaar in de grafieken. 'De klassieke middenveldorganisaties zijn trouwens zelf ook op zoek naar nieuwe manieren om de zaken aan te pakken.'

De afstand tussen willen en kunnen is door het internet en de smartphones veel kleiner geworden. 'De kosten zijn op het vlak van communicatie en organisatie tot bijna nul herleid', zegt Holemans. 'Een voedselteam zonder het internet is simpelweg ondenkbaar.'

Nederland was sneller

Door het internet worden best practices ook snel uitgewisseld. 'Digitale draaiboeken verzamelen kennis die de pioniers in het veld soms moeizaam verzameld hebben. En er komen ook meer ondersteunende organisaties die nieuwe start-ups vergemakkelijken.' De eerste CSA-boerderij (*Community Supported Agriculture*) ging in 2007 van start in Leuven, pas twee jaar later kwam de tweede er

in Gent, om dan snel in alle provincies op te duiken. Hetzelfde in de energiesector. 'Ecopower was een eenzame pionier in 1991', herinnert Holemans zich. 'Maar de laatste jaren zie je hernieuwbare energiecoöperaties in alle provincies opduiken.' Ook co-housing is nu ingeburgerd, mede dankzij Samenhuizen vzw. Tot slot toont het onderzoek dat de boom aan burgerinitiatieven in Nederland al begon in 2004, vijf jaar vroeger dan in België. 'Dat hangt samen met het Nederlandse besparingsbeleid, dat toen in onder meer de zorg al was begonnen', zegt Holemans. 'Daarom zijn er in Nederland veel burgerinitiatieven binnen de zorg en in België relatief weinig. Hier is de welvaartsstaat nog redelijk intact.'